

ΓΙΑΝΝΗΣ ΞΑΝΘΟΥΛΗΣ

Η άλωση των Αθηνών
από τις αδερφές Γαργάρα

Μυθιστόρημα

ΔΙΟΠΤΡΑ

Σε όλους εκείνους
που πιστεύουν ακόμη στα παραμύθια

1959-1960

«ΜΗΝ ΚΛΑΙΣ... ΕΜΕΙΣ ΘΑ ΠΑΜΕ ΣΤΑΣ ΑΘΗΝΑΣ...»

«Όχι στη μία Αθήνα; Πόσες είναι οι Αθήνες;»

«Σσςςς... Μία είναι, αλλά έχει και μερικές αδερφές. Όπως εσύ κι εγώ... Τις μικρότερες Αθήνες, τις Αθηνούλες... Κατάλαβες;»

«Όχι». Και ξανάρχισε να κλαίει η μικρή Μαγιοπούλα Γαργάρα γιατί δεν καταλάβαινε και, κυρίως, γιατί φοβόταν μη και πεθάνει η μάνα της, η Κατίνα Γαργάρα, λόγω του Ηρακλή Γαργάρα.

«Δεν την σκοτώνει...» ψιθύρισε καθησυχαστικά η μεγαλύτερη αδερφή, η Φιλοθέη Γαργάρα, που την έσφιγγε στην αγκαλιά της, να της φύγει η τρεμούλα.

«Θα πεθάνει, γιατί κάνει αχ, αχ, αχ...»

«Μπορεί να της αρέσει...»

«Που θα πεθάνει;»

«Όχι, που ο μπαμπάς την βατεύει».

«Τι θα πει “την βατεύει”;»

«Θα πει ότι έτσι κάνουν οι μπαμπάδες τις νύχτες».

«Και πότε θα πάμε στις Αθήνες;»

«Κάποια μέρα...»

«Όμως να μην είναι Κυριακή, γιατί τις Κυριακές πηγαίνω στην εκκλησία και μετά τρώμε στης κυρίας Πασιφάης κρέας με μακαρόνια... και...»

«Σσςσς... Μίλα πιο σιγά!» την συμβούλεψε η Φιλοθέη, που ήταν πιο έμπειρη και σίγουρη πως σε λίγο θα επικρατούσε σιγή και ειρήνη στο μέσα δωμάτιο.

«Αααχ, ο Θεός είναι μεγάλος...» ακούστηκε ανακουφιστική η φωνή της μάνας τους.

«Και ο πούτσος μου μεγαλύτερος...» απόσωσε ο πάτερρας κι άρχισε να ροχαλίζει, ζωγραφίζοντας ηχητικά τοπία με βίαια χρωματικά επεισόδια, ενώ η Κατίνα Γαργάρα σκεφτόταν πως ο Θεός είναι εν δυνάμει σοφός που χαρίζει, έστω και με καθυστέρηση, την εμμηνόπαυση στις βασανισμένες γυναίκες. Τις γυναίκες που χαρίζονται σε άντρες που δεν τις αγαπούν... Σε τρία λεπτά ξεκινούσε και το δικό της ροχαλητό.

«Στας Αθήνας ροχαλίζουν, Φιλοθέη;» ρώτησε μισοκοιμισμένη η μικρή Μαγιοπούλα.

«Στας Αθήνας υπάρχουν πολλά αυτοκίνητα, σινεμά, μπαλέτα που χορεύουν στα καλά καθούμενα μέσα στις πλατείες, βασιλικοί κήποι με παγόνια που μιλούν με ανθρώπινη λαλίσσα, εργοστάσια που φτιάχνουν οδοντόκρεμες, τσίχλες, σοκολάτες...» Θα πρόσθετε και εφημερίδες, και φορέματα από ροζ οργαντίνα, αλλά την πρόλαβε ο ύπνος.

Δεν είναι λίγες οι φορές που μικρές αλλά και μεγάλες πόλεις αλλάζουν ονομασία. Τις θυμούνται, βέβαια, κάποιοι με την παλιά, όμως τελικά επιβάλλεται η φρεσκάδα της

νεόκοπης. Από την προηγούμενη ονομασία ξεμένει στη μνήμη, κυρίως των ηλικιωμένων, κανένα πεισματογάριο σύμφωνο ή φωνήεν, με υφή αναστεναγμού. Όμως και αυτές οι μεμονωμένες παραξενιές σιγά σιγά υποχωρούν μπροστά στην επιθετική απαξία του παρελθόντος.

Η Φιλοθέη Γαργάρα ως τρανταχτό παράδειγμα ανέφερε την ινδική μεγαλούπολη Βομβάη, που μεταλλάχθηκε με διάφορα εθνολογικής σημασίας άλλοθι σε Μουμπάι. Όμως αυτές οι κουβέντες έγιναν πολύ αργότερα, όταν πια και η σχετικά εύρωστη κωμόπολη της Ανατολικής Μακεδονίας Ροδόσταμη είχε γίνει μια «άλλη». Μαζί με την επίσημη νέα ονομασία της, η Ροδόσταμη απώλεσε και τον συμπαθή πληθυσμό των Ροδοσταμιωτών. Τόσο απλά και τόσο δραματικά.

Η ιστορία αυτή, όπως την διαικονίζε με όλες τις συνέπειες –χλεύη, χαμόγελα ειρωνικά, ενίοτε και ψυχοφάρμακα, ως επιστέγασμα της «διαφορετικότητάς» της– η Φιλοθέη Γαργάρα, στα χρόνια που πάλευε να μπει με σοβαρή αβιταμίνωση στην εφηβεία, απέπνεε ακόμη το πρωτινό της ήθος και άρωμα. Το ήθος ήταν προσαρμοσμένο στους μεταπολεμικούς κώδικες, με κύριο συστατικό την αμφιλεγόμενη αριστοκρατικότητα των απανταχού προσφύγων, μετά την τραγική συμφωνία της Λωζάνης του '23. Του 1923, εξυπακούεται.

Οι πρόσφυγες έφεραν καινούρια πνοή και μυρωδιά στη Ροδόσταμη, χωρίς όμως ποτέ να ξεπεράσουν το κυρίαρχο άρωμα τριαντάφυλλου –εξ ου και Ροδόσταμη– που αποτελούσε το πιο αξιόλογο εμπορεύσιμο προϊόν του τόπου τους, μαζί με τα καπνά, βεβαίως. Αλλά ενώ η περιοχή

γύρω από τη Ροδόσταμη ήταν γνωστή μόνο για τον υψηλής ποιότητας καπνό που παρήγε, η Ροδόσταμη πρότασε και το πλεονέκτημα των ασυναγώνιστων ρόδων της, αφορμή για ανθηρές μικρές βιοτεχνίες με γλυκά του κουταλιού, αποστάγματα ροδελαίου, ανθόνερο, θυμιάματα και λικέρ με γεύση τριαντάφυλλου, γνωστότερου με την ετικέτα του που έγραφε «La vie en rose». Το λικέρ οι Ροδοσταμιώτες το αποκαλούσαν, συνοδεία πονηρών χαμόγελων, και «Ροδόκαυλο», λόγω των αφροδισιακών του ιδιοτήτων.

Αυτά συνέβαιναν στην ακμή της κωμόπολης που, εκτός των άλλων, περιλάμβανε και μια μικρή κοινότητα Φραγκολεβαντίνων από την Ανατολική Θράκη, που επέβαλαν σε όσους είχαν κέφι για βελτίωση της παιδείας τους τη γαλλική γλώσσα ή, έστω, φράσεις που εντάχθηκαν γρήγορα στην καθημερινότητα των Ροδοσταμιωτών.

Δυστυχώς, μαζί με την ονομασία άλλαξαν και τα ήθη, ενώ ακόμη και το δημοφιλές, αν και διφορούμενο, γαλλικό «ζαμάν φου» αντικαταστάθηκε χάριν ευκολίας από τη διόλου διφορούμενη ελληνική φράση «στ' αρχίδια μας». Φυσικά, και αυτήν τη χυδαία –αν και πανελλαδικώς αποδεκτή– φράση την επισήμανε η Φιλοθέη Γαργάρα τα κατοπινά χρόνια με θλίψη ειλικρινή, όταν πια δύο μεγάλες επιγραφές στην πλατεία της κωμόπολης υπόσχονταν τέλεια εκμάθηση της αγγλικής γλώσσας... Παράλληλα, είχε μειωθεί στο είκοσι τοις εκατό της παλαιάς παραγωγής η καλλιέργεια των ρόδων, ενώ οι βιοτεχνίες που στηρίζονταν στα ευώδη τριαντάφυλλα αποτελούσαν μακρινή ανάμνηση.

Στο σημείο αυτό, να μη λησμονήσουμε να προσθέσουμε και τον θεραπευτικό τουρισμό που άκμαζε κατά τη χρυσή

εποχή της Ροδόσταμης, οπότε περιλάμβανε δώδεκα δωμάτια πέριξ μιας αυλής σκεπασμένης από αναρριχώμενες τριανταφυλλίες – δωμάτια που φιλοξενούσαν άτομα τα οποία έπασχαν από χρόνια δυσκοιλιότητα. Δύο νοσοκόμες, σε ένα παράπλευρο κτίσμα, φρόντιζαν ώστε οι πάσχοντες να λαμβάνουν καθημερινά, ανάλογα με την περίπτωση, πέντε το λιγότερο κουταλιές από το διευκολυντικό γλυκό του κουταλιού τριαντάφυλλο, με εξαιρετικά πάντα αποτελέσματα. Γι' αυτόν τον λόγο, άλλωστε, πίσω από τα καταλύματα των φιλοξενουμένων υπήρχαν και καμιιά δεκαριά εξτρά αποχωρητήρια, για την ελάφρυνση των πασχόντων.

Ο ιδιοκτήτης της επιχείρησης, που έφερε τον τίτλο «Το μπονζούρ», είχε εξασφαλίσει δύο βυτιοφόρα για την έγκαιρη εκκένωση των βόθρων. Το «Μπονζούρ» εννοείται πως σαν λέξη πήρε και άλλες διαστάσεις στην καθημερινότητα των Ροδόσταμιωτών. Ανάμεσα στους τακτικούς πελάτες του ήταν και ο Μητροπολίτης Καπνοραχιαίας και Περιχώρων Λαυρέντιος, θύμα της ασκητικής ζωής και των ιδιότυπων νηστειών του. Στο «Τουριστικό Περίπτερο», όπως ονόμαζε ο Δήμαρχος Ερμόλαος Τούβλος το θεραπευτήριο αφόδευσης, με δική του πρωτοβουλία λειτουργούσε και αναψυκτήριο με γκαζόζες τριαντάφυλλου, αλλά και την περίφημη τριανταφυλλόπιτα, σπεσιαλιτέ με επτασφράγιστη συνταγή δύο κυριών που εργάζονταν στο Δημαρχείο ως γραμματείς στο τμήμα Πρωτοκόλλου.

Πολλά χρόνια αργότερα, με άλλους ανθρώπους και άλλα ήθη και έθιμα, το «Μπονζούρ», αφού πρώτα κατάντησε

για τρεις τουλάχιστον δεκαετίες ερείπιο πνιγμένο στις συκιές, στα βάτα και στις αγριοτριανταφυλλiές, απέκτησε νέα ζωή σαν κλαμπ-μπαρ, με αποκλειστικά μουσική ραπ.

Ο νέος ιδιοκτήτης, μικρανεψιός του μακαριστού Μητροπολίτη Λαυρεντίου, αφιχθείς ύστερα από δεκαετίες ως γκασταρμπάιτερ στο Μόναχο, για να τονώσει το εθνικό φρόνημα και να υπενθυμίζει το μυστήριο που παιζόταν παραπλεύρως του κλαμπ-μπαρ –το οποίο σύντομα έγι-νε κοσμικό σημείο αναφοράς όχι μόνο για την κωμόπολη αλλά για ολόκληρη την περιοχή–, προτίμησε μια ονομασία λιγότερο ξενική: «Hese Psila ki Agnanteve». Έτσι, με λατινικούς χαρακτήρες...

Η ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ ΤΟΥ ΗΡΑΚΛΗ ΓΑΡΓΑΡΑ διέθετε συγκλονιστικά επιχειρήματα για να 'ναι το πιο αμφίσημο παράδειγμα προς αποφυγή. Πρώτον, δεν είχε σχέση με τη ρόδινη παραγωγή τριανταφυλλένιας ευτυχίας στη Ροδόσταμη. Δεύτερον, η μισή οικογένεια –κι όταν λέμε μισή, στο ένα μισό τοποθετούμε μόνο τον πατέρα– ήταν αθλητική. Κι όταν λέμε αθλητική, εννοούμε σε επίπεδο μοναδικότητας, γιατί ο Ηρακλής, όπως και ο συνονόματος ημίθεος, από πολύ μικρός απέδειξε ότι ήταν αντάξιος του μυθικού. Παρόλο που ως βρέφος δεν είχε πνίξει «διά χειρός» δύο φαρμακερά φίδια, όπως ο άλλος Ηρακλής, η μυϊκή του δύναμη φάνηκε κυρίως στους παλαιστικούς αγώνες των πανηγυριών.

Όπως διέδιδε, έφηβος ακόμη, έβαλε κάτω δοκιμασμένους παλαιστές, κάποιους μάλιστα με πλούσιο ποινικό μητρώο, σε τρία πανηγύρια Δεκαπενταύγουστου στη Ρούμελη και εφτά του Προφήτη Ηλία στη Μακεδονία. Ροδοστεφανωμένος –γιατί τριανταφυλλένια και όχι δάφνινα ήταν βεβαίως τα στεφάνια– έκαψε καρδιές και απέκτησε πιστούς θαυμαστές, όπως τον Μητροπολίτη Λαυρέντιο, μέγα εκτιμητή τετρακέφαλων και γλουτιαίων, αλλά και

τον Δήμαρχο Ερμόλαο Τούβλο, που, προτού γίνει Δήμαρχος, κουλάντριζε επιτυχώς μια πρωτοποριακή επιχείρηση τεχνητής γονιμοποίησης χοίρων, βοοειδών και εριφίων που απεχθάνονταν τη συνουσία διά της φυσικής οδού.

Η Ροδόσταμη ζούσε στον πυρετό ενός σπάνιου ροζ τριαντάφυλλου, που ο θρύλος ήθελε να έρχεται από τη Βουλγαρία, όπου υπήρχε παράδοση τέτοιας καλλιέργειας, ή ακόμη και από την Περσία – μια μυθική Περσία, που μούλιαζε σε αρώματα θεραπευτικά με απρόβλεπτα ηδονικά δράματα.

Όμως αυτά ήταν θρύλοι, που σαν θρύλοι είχαν μεν στοιχεία αλήθειας, παρά τα καρυκεύματα των χαρισματικών παραμυθιάδων, αλλά έχαναν στις λεπτομέρειες. Κι ακριβώς στις λεπτομέρειες μετατοπιζόταν το ενδιαφέρον της Φιλοθέης, ίσως γιατί οι τριανταφυλλένιοι θρύλοι υστερούσαν μπροστά στα δικά της όνειρα και στα όσα βίωνε ως πρεσβύτερη κόρη της οικογένειας Γαργάρα. Επηρεασμένη από τα ελαφρά τραγούδια της μεταπολεμικής περιόδου, έδινε προτεραιότητα στα γιασεμιά και στις γαζίες, χωρίς καν να τα έχει γνωρίσει από κοντά, αφού δεν ευδοκιμούσαν στη Ροδόσταμη λόγω κλίματος. Όμως οι ρομάντζες που ερμήνευαν με πάθος οι τραγουδιστές στα ραδιόφωνα μιλούσαν για μια Αθήνα γεμάτη γιασεμιά και γαζίες. Τις γαζίες πάντως τις ονειρευόταν σαν τεράστια, εξάισιας μυρωδιάς φυτά, που «γάζωναν» όπως οι ραπτομηχανές Σίνγκερ τις τύχες των ευτυχισμένων Αθηναίων.

«Ξύπνα, όρνιο! Φιλοθέη, σου μιλώ...»

Η μάνα της, η Κατίνα Γαργάρα, μετά βίας πενήντα κιλά, του ζέρσεϊ κομπινεζόν και της βαμβακερής κιλότας

περιλαμβανομένων, που την έκαναν να αισθάνεται ασφα-
λής, καταλάβαινε από το ύφος της κόρης της ότι ταξίδευε.

«Ταξιδεύεις σαν αλλοπαρμένο και να με βγάλει ο Θεός
ψεύτρα, αλλά αυτό το αγγελόκρουσμα που έχεις θα σε
καταστρέψει...»

Η Φιλοθέη σώπαινε. Δεν ήθελε να ανάψει το φιτίλι για
καβγά, όσο κι αν τη σκότιζαν τα λόγια της μάνας της. Τότε
η Μαγιοπούλα, σαν η καλύτερη και πιο πιστή μαθήτριά της
μεγάλης αδερφής της, ψιθύριζε συνωμοτικά: «Μη στενοχω-
ριέσαι. Εμείς θα πάμε στην Αθήνα...»

«Φυσικά και θα πάμε...» απαντούσε η Φιλοθέη καταπί-
νοντας τους λυγμούς της. Γιατί ποτέ μα ποτέ δεν έκλαιγε
μπροστά στους γονείς της. Ο Ηρακλής μισούσε τις κλα-
φομούνες. Ούτε η Κατίνα, η μάνα της, έκλαιγε. Αμελητέα
εξαίρεση στα κλάματα η Μαγιοπούλα, που ακόμα ήταν μι-
κρή και θαύμαζε φοβισμένη τον Ηρακλή όταν έκανε προπό-
νηση, σηκώνοντας με τα δόντια του το τραπέζι με ό,τι είχε
πάνω. Χωρίς χέρια, χωρίς τίποτα. Σαν το φυσικότερο πράγ-
μα, έβγαζε μια απόκοσμη κραυγή και δάγκωνε το τραπέζι,
αφήνοντας και μια κλανιά υψηλής ακουστικής ευκρίνειας.

«Μπράβο, ρε πατέρα...» τον επιβράβευε ο δεκαπεντά-
χρονος Σούλης –από το Αθανάσιος–, η επιτομή της λέξης
«παλιοτόμαρο», πρωτότοκος και αναπτυγμένος αφύσικα
για την ηλικία του. Ο Σούλης, σαν μεγάλος αδερφός, πί-
στευε ότι είχε εξουσία ζωής και θανάτου στις αδερφές του.
Και, για να μη διανοηθούν να τον αμφισβητήσουν, τις κο-
πανούσε με την παραμικρή ευκαιρία.

Προτιμούσε να δίνει γερές αδερφικές σφαλιάρες στη
Φιλοθέη, για να ξεκουράζει, όπως διατυμπάνιζε, τη μάνα

του, που γυρνούσε κατάκοπη από τη δουλειά. Πότε να προλάβει να δείρει τα παιδιά της; Κι αφού όλοι ήθελαν να δείρουν ειδικά τη Φιλοθέη για το αφ' υψηλού βλέμμα της και το χάσιμο σε ποιος ξέρει τι ανάρμοστες για κόρη Γαργάρα ονειροπολήσεις, αναλάμβανε εκείνος, ο Σούλης, ως καραμπουζοκλής και παιδαράς, το ιερό καθήκον του σωφρονισμού.

Πρέπει να σημειωθεί πως ο Σούλης, κάκιστος μαθητής, στα όρια της αθλιότητας, είχε πιαστεί στα πράσα στην Έκτη Δημοτικού από τη δασκάλα, την κυρία Μερόπη Φούσκα, να ξηλώνει τρίχες από τον αναπτυγμένο θύσανο του εφηβαίου του και να τις μοιράζει περιχαρής στις συμμαθήτριάς του. Η κυρία Μερόπη απαίτησε την αυστηρή τιμωρία του, αλλά ο Σούλης Γαργάρας τη γλίτωσε με τη θεϊκή επέμβαση του Μητροπολίτη Λαυρεντίου. «Ο Χριστός δίδαξε την συγγνώμη και την ταπείνωση, έστω και εις την περίπτωσιν του Σούλη μας», απεφάνθη. Στην επιεική αντιμετώπιση του νεαρού Γαργάρα συνηγόρησε και ο Δήμαρχος Ερμόλαος Τούβλος, μιας και ήξερε πως, αν δεν βοηθούσε, ο Ηρακλής –που επικροτούσε και θαύμαζε την αντρίλα του γιου του– θα του έκανε κόνξες στις μεταξύ τους σχέσεις. Βράχοι επίσης στάθηκαν, Μητροπολίτης και Δήμαρχος, κι όταν ο Σούλης αποπειράθηκε να εκφράσει βιαίως την ερωτική παρορμητικότητά του στον πιο παχύσαρκο συμμαθητή του, τον γιο του οδοντιάτρου Ευθύμιου Κροταλία, με τη δικαιολογία πως... ερεθιζόταν από τα «παχάκια του μπουλούκου».

«Είσαι, γιε μου, μαλάκας; Τον γιο του Κροταλία, του οδοντογιατρού, βρήκες να γαμήσεις; Ξέρεις τι βασανιστήρια

κάνουν οι οδοντίατροι με τα μαραφέτια τους; Άντε, τόλμα τώρα να πας να σου κάνει σφράγισμα το παλιοαρχίδι...»

Στη Ροδόσταμη, πάντως, δύο ήταν οι οδοντίατροι. Ο Κροταλίας, που όχι μόνο καυχιόταν για την ικανότητά του να εντοπίζει οποιαδήποτε κουφάλα, ακόμα και την πιο κρυφή, αλλά διέδιδε και πως έπαιξε κομβικό ρόλο στο στήσιμο του περίφημου οδοντωτού σιδηροδρόμου, και η δεσποινίς Λεμουρίου, νέα, ευειδής και διδάκτωρ του Αθήνησι Πανεπιστημίου, που είχε κορνιζωμένους καμιά εικοσαριά επαίνους από διεθνή συνέδρια οδοντιατρικής, ειδικά στη Γαλλία.

Ο Ευθύμιος Κροταλίας, όταν άκουγε για τη Γαλλία, γινόταν έξαλλος. «Στη Γαλλία δεν έχουν δόντια! Ή, αν έχουν, είναι σάπια. Γι' αυτό τρώνε πουρέδες και σουφλέδες. Ακούς εκεί θράσος η χτικιάρα». Το «χτικιάρα» το εννοούσε, γιατί η δεσποινίς Λεμουρίου ήταν λεπτή, ακριβώς το αντίθετο της οικογένειας Κροταλίας.

Ο Σούλης Γαργάρας την έβγαλε για άλλη μια φορά άβρεχτος, παρά τα κατορθώματά του. Μόλις ξεμπερδεψε από το Δημοτικό, στα δεκατέσσερά του, με ήδη πυκνό μουστακάκι στο πάνω χείλος, έπιασε δουλειά στο νεοϊδρυθέν πτηνοτροφείο, λίγο έξω από τη Ροδόσταμη. Πτηνοτροφείο με γαλοπούλες και αμερικάνες κότες, είδος εύρωστο, με κόκκινο φτέρωμα. Τα περισσότερα από τα αυγά που γεννούσαν κάθε πρωί ήταν δίκροκα, ενίοτε και τρίχροκα.

Η Ροδόσταμη συνέχιζε να υπάρχει και να υπερασπίζεται την αίγλη των αρωμάτων της. Αλλά οι καιροί –μεταπολεμικοί,

καχύποπτοι και ελληνοπρεπώς μελαγχολικοί- είχαν άλλα σχέδια, λιγότερο ευωδιαστά.

Η οικογένεια Γαργάρα, όπως και άλλες φτωχές οικογένειες που κατοικούσαν στις παρυφές της κωμόπολης, για την ακρίβεια μόνο ένα χιλιόμετρο από το νεκροταφείο των Ροδοσταμιωτών, έδινε κι αυτή τον αγώνα της επιβίωσης. Τέσσερα παιδιά, δύο κορίτσια και δύο αγόρια (αν και το τέταρτο και πιο μικρό συχνά το παρέλειπαν, όπως το παραλείψαμε κι εμείς). Η Κατίνα ήταν βέβαιη πως το τελευταίο παιδί της ήταν η τιμωρία εξ ουρανού. Κι ας έφταιγε κατά κύριο λόγο ο Ηρακλής. Αυτός ήθελε βατέματα Τετάρτη και Παρασκευή, ακόμη και τη Μεγάλη Εβδομάδα. Να βάφει αυγά Μεγάλη Πέμπτη, κατάκοπη στο κουζινάκι, και ο παλαιστής σύζυγος να την κανονίζει στα όρθια, ρωτώντας με βραχνή φωνή «Σου αρέσει το Πάσχα; Σου αρέσει το Πάσχα;» και, αμέσως μετά, πού σε είδα, πού σε ξέρω... Μπριγιόλ στο μαλλί, ροδέλαιο στις μασχάλες και ξεπόρτισμα...

«Πού πας;»

«Στον Δήμαρχο, να συνεννοηθούμε για αύριο».

Το «αύριο» αφορούσε την περιφορά του Επιταφίου το βράδυ της Μεγάλης Παρασκευής. Γιατί ο Ηρακλής, εδώ και χρόνια, αποτελούσε τη μεγάλη ατραξιόν της ιεράς νεκρικής πομπής, αφού μόνος, ολομόναχος, σήκωνε στην πλάτη του τον βαρύ Επιτάφιο της εκκλησίας του πολιούχου Αγίου Ελευθερίου. Αν και η περιφορά απαιτούσε τέσσερις, ο Γαργάρας, βουβός και κάθιδρος, με σκοτεινιασμένο από το πένθος πρόσωπο, περιέφερε χωρίς να βγάζει κιχ για κάμποσα τετράγωνα το ιερό κουβούκλιο, καταστολίστο με

πασχαλιές και βιολέτες. Με βήμα αργό, άψογος, ακολουθούσε την μπάντα του Δήμου, που σκότωνε με αυταπάρνηση το «Πένθιμο εμβατήριο» του Σοπέν.

Η φήμη πως ένας και μόνο πιστός κουβαλά στην πλάτη τον Επιτάφιο γρήγορα ξέφυγε από τη Ροδόσταμη, κι έτσι έρχονταν πιστοί και από τα γύρω μέρη να θαυμάσουν το πρωτοφανές. Στο τέλος ο Ηρακλής λάμβανε τα συγχαρητήρια και την ευλογία του Μητροπολίτη, που, παρά την αυστηρή νηστεία και τη χρόνια δυσκοιλιότητά του, αναλογιζόταν σκανδαλισμένος την καταπόνηση των γλουτιαίων του παλαιστή...

«Ο Θεός να τον έχει γερό, Κατίνα. Συγχαρητήρια και καλή πρόοδο στα παιδιά σας!» ακούγονταν απανωτές ευχές, που από το ένα αυτί τής έμπαιναν, για να βγουν μεγαλύτερες από το άλλο.

Η Κατίνα είχε παγιωμένες απόψεις για τη ζωή της, για την πρόοδο και για τον Ηρακλή. Αν περνούσε από το χέρι της, θα ξαναδημιουργούσε τον κόσμο από την αρχή. Δεν ήξερε πώς ακριβώς, αλλά θα κατέρριπτε τη βιβλική βεβαιότητα πως ο άνθρωπος έγινε από χώμα, από πηλό ή από πλαστελίνη. Εκείνη θα τον ξανάφτιαχνε από σκατά, όπως του άξιζε. Από σκατά μεγάλων ζώων, όπως ρινόκεροι, μαμούθ και μαύρα βουβάλια. Σκατά χωρίς μεσολάβηση του τριαντάφυλλου της Ροδόσταμης. Δεν το είχε εξομολογηθεί πουθενά, αλλά την παρηγορούσε πότε πότε να το σκέφτεται. Ειδικά όταν ξυπνούσε αγάραγα, για να ξεκινήσει άλλη μια κατινίσια μέρα, με διεστραμμένη εορταστική διάθεση.

«Να ντυθείς καλά, κάνει κρύο...» Η Φιλοθέη, από τη ζεστασιά του άβολου κρεβατιού της, νοιαζόταν για τη μάνα της.

«Κοίτα τα μούτρα σου κι άσε με εμένα...»

Δεν ήθελε κανακέματα από κανέναν και όλοι ανεξαιρέτως οι συναισθηματισμοί τής έφερναν μια ύποπτη γεύση κι αναγούλιαζε. Ξυπνούσε πολύ νωρίς, αφού την περίμεναν δρομολόγια, δουλειές και το τσάι. Έβαζε μια κατσαρόλα να βράζει, έχοντας προηγουμένως ανάψει τη μασίνα με χίλια βάσανα. Τα πολυκαιρισμένα μπουριά ήταν για πέταμα, αλλά ο Ηρακλής παρίστανε μεν τον Ταρζάν, όμως δεν καταδεχόταν να ανακατευτεί με μπουριά και κάπνες. Έπινε στα όρθια έναν ρημαδοκαφέ, έριχνε και μια γρήγορη ματιά στον μικρό γιο για να δει αν πέθανε κι έπαιρνε δρόμο.

Ο μικρός γιος, που λέγαμε, ήταν πράγματι μικρός, σιωπηλός και αόρατος. Και γιατί να μην είναι; Με το που άνοιγε το στόμα να πει κάτι, όλοι του φώναζαν «Σους, οι μικροί δεν μιλάνε». Καμιά φορά τριβόταν στη φούστα της μάνας του σαν να 'θελε να ξεσπάσει, μα δεν ξεσπούσε.

«Μη μου στενοχωριέσαι», του 'λεγε η Κατίνα. «Έχεις το καλύτερο όνομα απ' όλους εδώ μέσα: Χαράλαμπος. Το παιδί που λάμπει χαρούμενο...»

Ο Σους, όμως, προτιμούσε το «Σους», γιατί ούτε χαρούμενος ήταν, αφού δεν ήξερε καν πώς ακριβώς είναι η χαρά, ούτε έλαμπε. Ή, κι αν έλαμπε, δεν μπορούσε να το διαπιστώσει, αφού οι δυο τρεις καθρέφτες του σπιτιού κρέμονταν πολύ ψηλά για το μπόι του.

«Τούτος ο μπάσταρδος μας βγήκε σαλεμένος», αναστέναζε ο Ηρακλής.

«Θα στρώσει...» τον βεβαίωνε ο Δήμαρχος.

«Η δασκάλα λέει πως δεν μπορεί να μάθει κανένα τραγούδι. Ούτε αυτά με τα κουνέλια και τις πεταλούδες».

«Μπορεί να έχει κλίση σε άλλα ζώα...»

«Σε ποια, ρε Δήμαρχε; Στους ιπποπόταμους; Ξέρεις κανένα παιδικό τραγούδι με θηρία; Κι εκείνο το σκιάχτρο, η γυναίκα μου, όλο βιαστική. Πώς να εκπαιδευτεί ο μικρός... μη γαμήσω...»

Στο άκουσμα του επίμαχου ρήματος, ο Ερμόλαος Τούβλος κοκκίνιζε σαν παντζάρι και ξερόβηχε.

«Μαλάκας βγήκε το παιδί. Καμιά σχέση με τον μεγάλο. Προχθές, που πληρώθηκε από το πτηνοτροφείο, πήγε κι αγόρασε τρία ολοκαίνουρια σώβρακα. Μέχρι τώρα φορούσε κάτι καμποτενία της Κατίνας. Άντρεψε, Δήμαρχε, και θέλει να διαχειρίζεται σωστά την “κάτω” οικογένεια...»

«Από σένα πήρε, Ηρακλή...»

Έπειτα η κουβέντα πήγαινε στην παλαίστρα του πανηγυριού του Προφήτη Ηλία. Ο καιρός έτρεχε, οι ζέστες έσφιγγαν.

«Άκουσα ότι θα φέρουν ακόμα κι έναν Τούρκο από το Τσανάκκαλε...»

«Θα μου τα κλάσει... με το συμπάθιο, Δήμαρχε. Μη χολοσκάς. Θα σε βγάλω πάλι με το μέτωπο ψηλά».

«Ψηλά, χαμηλά, κάνε εσύ τις προπονήσεις σου. Ο Προφήτης Ηλίας μάς περιμένει, Ηρακλή. Μεθαύριο Πασχαλιά, μετά θα τρυγήσουν οι τριανταφυλλάρηδες τη σοδειά τους. Τι νομίζεις; Ο χρόνος τρέχει... Σε βλέπω όμως σκεπτικό. Συμβαίνει κάτι;»

«Συμβαίνει που βλέπω εκείνη την ψηλομύτα, τη μεγάλη μου κόρη, να μεγαλοπιάνεται... Οι έξι στις δέκα λέξεις που ξερνά είναι για την Αθήνα».

«Ποια Αθήνα;»

«Την κανονική. Δώδεκα στα δεκατρία και κάνει σχέδια. Ξέρεις τι ξινόμουννο μας βγήκε; Κι από κοντά η μικρή, η Μαγιοπούλα... Τέλος πάντων, παιδιά είναι, αλλά έχε κι εσύ τον νου σου, Δήμαρχε, για καμιά θέση. Φέτος τελειώνει το Δημοτικό...»

«Με σκέτο Δημοτικό δεν μπορώ να κάνω και πολλά. Άσε να τσουλήσει και δυο τρεις τάξεις στο Γυμνάσιο κι εδώ είμαστε... Φυσικά, για να είμαστε όπως είμαστε, χρειάζομαστε και ψήφους...»

«Αυτούς τους έχεις. Από γειτόνους και συγγενείς, βάλε και την Κατίνα, έχουμε σίγουρους πενήντα ψήφους. Βάλε και τα τρία τα δικά μου» –έκανε την κίνηση– «ε, δεν σε κουνάει κανείς από τούτη τη γαμημένη την καρέκλα».

Ο Ερμόλαος Τούβλος έβαλε τα πιο τσιριχτά από καταβολής τσιρίδας γέλια, σαν να του γαργαλούσαν τις ξυρισμένες μασχάλες. Από το πολύ γέλιο πνίγηκε, γούρλωσαν τα μάτια του, έτρεξε ο Ηρακλής να του φέρει νερό. Το ρούφηξε λαίμαργα και συνέχισε να γελά, με πιο δημοκρατικό γέλιο αυτήν τη φορά...

Επιτυχώς έγινε κι εκείνη τη χρονιά, το σωτήριο έτος 1959, η περιφορά του Επιταφίου στη στιβαρή πλάτη του Ηρακλή Γαργάρα, βγήκαν και οι απαραίτητες φωτογραφίες από τους τοπικούς φωτογράφους λόγω του αξιοθέατου του πράγμα-τος, αναστήθηκε κι ο Χριστός λίγο μετά, καταπώς του άξιζε, άντε και του χρόνου με υγεία και χαρά. Χριστός Ανέστη!

Η Φιλοθέη Γαργάρα, μέσω ενός λαϊκού περιοδικού, πληροφορήθηκε πώς γιόρταζαν το Πάσχα δημοφιλείς ηθοποιοί

και πώς ακριβώς τσούγκριζαν τα πασχαλιάτικα αυγά τους εις τας Αθήνας.

Πήραν μπροστά οι ζέστες, έρχονταν όμως πού και πού και λίγες βροχερές συννεφίες που έκαναν τους ντόπιους να χαίρονται, αφού, όπως έλεγαν οι ειδικοί, το φιλόβροχο ήταν ευεργετικό για τα τριαντάφυλλα.

Εκείνη τη μακρινή άνοιξη, αρκετοί γνωστοί και κάτοικοι της γειτονιάς τους ετοίμασαν βαλίτσες για τη μονίμως πλούσια, αν και «υπόδουλη στις νικήτριες δυνάμεις», Γερμανία. Η Φιλοθέη δεν ζήλευε αυτές τις ευρωπαϊκές αποδράσεις εις Εσπερίαν. Γι' αυτήν υπήρχε μόνο η Αθήνα, που την περίμενε με πόθο διακαή. Μια Αθήνα υπέρλαμπρη, φωτεινή, με γαλάζιο ουρανό απ' άκρη σε άκρη, με μαρμαροκολόνες, γαζίες, κρίνα, αγιοκλήματα, νεραντζιές και την Ομόνοια πλας ή πλαζ, που τραγουδούσε βαλσοειδώς η Σοφία Βέμπο. Μια Ομόνοια πλας που μοσκοβολούσε πατσά, βιολέτες και κουλούρια για αγουροξυπνημένους. Τα είχε αφομοιώσει καλά όλα αυτά η Φιλοθέη και κάπως έτσι τα μετέφερε, με μπόλικο αλατοπίπερο, και στη Μαγιοπούλα.

Ο Σους, που πήγαινε στην Πρώτη Δημοτικού, όπου τον πήραν χαριστικά με παρέμβαση της Ιεράς Μητροπόλεως, δεν καταλάβαινε από αυτά τα αθηναϊκά ωραία. Είχε άλλες προτεραιότητες.

«Δηλαδή τι θέλεις;» καταδεχόταν καμιά φορά να τον ρωτήσει η Φιλοθέη, ως μεγάλη αδερφή.

«Γάτα...»

«Τι γάτα;»

«Ένα γατάκι...»

Ήθελε γατάκι. Ένα χνουδωτό γατάκι ήταν η πρώτη του επιθυμία. Και η δεύτερη, που δεν τολμούσε να την ξεστομίσει, ήταν να τυφλωθεί ο Σούλης, ο μεγάλος του αδερφός, από ράμφος γαλοπούλας. Ως τυφλός δεν θα τον έβλεπε, όταν συναντιόνταν στους δρόμους της γειτονιάς. Γιατί ο εργαζόμενος στο πτηνοτροφείο αδερφός, μόλις έβλεπε τον Σους, τον άρπαζε από τα αυτιά και του τα έστριβε, στο παρά πέντε να ξεκολλήσουν.

«Τράβα στο σπίτι, μαλαχισμένο, που πήρες τους δρόμους. Αλήτης θα γίνεις;» Και δώστου στρίψιμο των αυτιών.

Ο Σους δεν έλεγε τίποτα. Πονούσε φριχτά μα δεν έκλαιγε, γιατί απαγόρευε στον εαυτό του το κλάμα. Έτσι, αν εξασφάλιζε κάποια μέρα τη γάτα, ίσως να γινόταν πραγματικότητα και η δεύτερη επιθυμία του, να έχει έναν αδερφό τυφλό ανάμεσα σε εκατοντάδες γαλοπούλες που έμοιαζαν στην αφρόκωλη δασκάλα του, την κυρία Αντωνίτσα Κροταλία, αδερφή του οδοντιάτρου.

Την άνοιξη του 1959 η Φιλοθέη ίσως και να έκλαψε για πρώτη της φορά, σε βαθμό που να χοροπηδούν τα φυλλοκάρδια της. Κι αυτό, λόγω Γερμανίας.

Οι Αντωνίου, τρία σπίτια πιο πέρα από τους Γαργαραίους, θα αναχωρούσαν οικογενειακώς για το Αμβούργο, για να πάνε μετά σε ένα μέρος που το έλεγαν Λύμπεκ ή Λυβέκη. Μια μεγάλη φάμπρικα εκεί πρόσφερε εργασία στους γονείς της συμμαθήτριάς της, της Μαρικούλας. Η Φιλοθέη την είχε καταγεγραμμένη ως «επιστήθια φίλη». Και γιατί

της άρεσε η λέξη «επιστήθια», την οποία θεωρούσε κάτι σαν προοίμιο του καθαυτό στηθόδεσμου και γιατί η Μαρικούλα, που ήταν άτομο μετριοτάτης αντιλήψεως, αποτελούσε το πιο πρόθυμο αυτί στα αθηναϊκά παραληρήματά της – μετά τη Μαγιοπούλα, βεβαίως.

Αν και εκείνη δεν είχε αφορμές να θαυμάζει την Αθήνα όπως η Φιλοθέη, άκουγε προσεκτικά όσα της αράδιαζε η φιλενάδα της για θέατρα που έπαιζαν ασταμάτητα έργα με τεράστιες ορχήστρες και για χορεύτριες που πετούσαν σαν χελιδόνια πάνω από τους θεατές, για τα Πανεπιστήμια που κάποτε θα άνοιγαν τις πόρτες τους και γι' αυτήν, για τις μαθηματικές πράξεις που τις αναπαριστούσαν ζωντανά φοιτητές υποδύμενοι τους αριθμούς, για τους βασιλείς, που έβγαιναν στον δρόμο όταν βαριόνταν το παλάτι, για να πετάξουν πολύτιμους λίθους και χρυσές λίρες στους Αθηναίους, για τις βροχές που ευωδίαζαν γαζία και ρυζόγαλο με κανέλα...

Η Μαρικούλα, που αδυνατούσε να επεξεργαστεί τόσες πληροφορίες με τον πειστικό τρόπο της Φιλοθέης, γυρνούσε στο σπίτι ακόμη πιο βλαξ. Η μάνα της, που είχε τη χειρότερη ιδέα για την οικογένεια Γαργάρα, κυρίως από τότε που ο γιος της, ο Διαμαντής, είχε φάει ένα γερό ξύλο από τον καπετάν Γιαγκούλα-Σούλη, την απέτρεπε να κάνει στενή παρέα μ' αυτό το κορίτσι, που δεν ήξερες αν ήταν άγγελος ή σατανάς.

Ψήφίδα λοιπόν στο μεταναστευτικό λεφούσι που έφευγε για τη Γερμανία, η οικογένεια Αντωνίου θα ξεκινούσε μια καινούρια ζωή. Τα παιδιά θα πήγαιναν σε σχολείο για τους βλαστούς των γκασταρμπάιτερ και οι γονείς θα μάθαιναν να βάζουν καθρέφτες στα αυτοκίνητα της Μερσεντές.

Για τη Φιλοθέη, η φυγή τους μέτρησε σαν απώλεια, αφού έχανε την πρώτη και ίσως τελευταία φιλενάδα-ακροάτρια. Γι' αυτό σηκώθηκε χαράματα, να σταθεί στη γωνία και να κουνήσει το χέρι κρατώντας ένα μαντιλάκι –το είχε δει σε μια ελληνική ταινία αυτό και της άρεσε– σαν αποχαιρετισμό στη φίλη της, τη Μαρικούλα Αντωνίου.

Κι έτσι έγινε, αν και κανείς δεν της έδωσε σημασία μες στη φούρια να προλάβουν το λεωφορείο για τη Θεσσαλονίκη. Από εκεί το τρένο θα τους οδηγούσε στο βιομηχανικό θαύμα που στηνόταν στη χώρα των αρχικακούργων Γερμανών.

Η Κατίνα, όταν ξύπνησε, είδε ότι η Φιλοθέη ήταν κιόλας φευγάτη. Δεν ξαφνιαζόταν με τούτο το κορίτσι. Ούτε με τα καλύτερα ούτε με τα χειρότερα. Αφού έκανε τα απαραίτητα τσάγια, ψωμιά και μια μικρή μπουγάδα, έφυγε για τη δουλειά. Λίγο παραέξω, μάνα και θυγατέρα συναντήθηκαν, αλλά απέφυγαν να μιλήσουν. Η Κατίνα όμως κατάλαβε, γιατί ήξερε πως οι γείτονες –που λίγο έλειψε να τους κάνουν πέρσι μήνυση για τον ξυλοδαρμό του αγοριού τους από τον Σούλη– θα έφευγαν μετανάστες. Ξεκίνησε να πει κάτι στη Φιλοθέη, που περπατούσε ασυνήθιστα αργά, με σκυμμένο κεφάλι, όμως θα αργούσε. Κι έτσι, με σφιγμένη καρδιά, τάχυνε το βήμα της.

ΚΑΠΟΤΕ ΤΗΣ ΑΡΕΣΣΕ, ΗΘΕΛΕ ΝΑ ΤΟΝ ΦΙΛΑ στον λαιμό κι όχι στα χείλη, που ήταν ποτισμένα τσιγαρίλα. Πολύ παλιά, τότε που λογαριαζόταν για γυναίκα από τον Ηρακλή. Έρωτας, ή ό,τι τέλος πάντων ήταν αυτό που ένιωθαν στη μυθική τους νεότητα, που το προχώρησαν και σε γάμο. Εκείνος ήταν όμορφος. Εκείνη ήταν μια συνηθισμένη γυναίκα, που είχε κάτι λίγα λεφτουδάκια στο Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο από την πώληση του πατρικού της. Έξω από τις Σέρρες αυτό. Σπάνια αναφερόταν στους δικούς της –μάννα, πατέρα, αδέρφια...– οπότε σιγά σιγά όλοι αυτοί ξεχάστηκαν.

Στη Ροδόσταμη ήρθε σαν εργάτρια, Μάη μήνα, για τα τριαντάφυλλα. Εντυπωσιακά πλούσιες στάθηκαν οι πρώτες μεταπολεμικές σοδειές. Από τη μια η ζαλιστική μυρωδιά των ρόδων, από την άλλη οι φλέβες του Ηρακλή που ξεπρόβαλλαν από το άσπρο κοντομάνικο πουκάμισο με περίσσιο θράσος, της άλλαξαν τη ζωή. Αργότερα κατάλαβε πως έδωσε μια περίπου ζωή για μια άλλη ζωή, αχαρακτήριστη και απρόβλεπτη.

Όταν γεννήθηκε ο Σούλης-Θανασάκης, της ρούφηξε σε τρεις μόνο εβδομάδες όλο της το γάλα. Ούρλιαζε το βρέφος

γιατί πεινούσε, τον ξεγελούσε με ζαχαρωμένο χαμομήλι, τρώμαξαν να βρουν γάλα που θα χόρταινε το μωρό των πέντε οκάδων. Μετά ήρθαν τα κορίτσια και τελευταίος ο Χαράλαμπος ή Σους. Δεν είχε νόημα να κάνει προσθαφαιρέσεις για να σιγουρευτεί για την ηλικία της.

Χρόνο στον χρόνο, έπαψε να λογαριάζεται σαν τη γυναίκα που είχε κάποτε φανταστεί. Μη έχοντας καιρό και προσβάσεις στην αυτολύπηση, τόκιζε από τότε σε κάτι που έμοιαζε με θυμό γενικής φύσεως. Έτσι έγινε η άλλη Κατίνα, αυτή που θα συνέχιζε ως το τέλος. Η Κατίνα Γαργάρα που έφευγε για τη δουλειά στο μισοσκοτάδο και επέστρεφε σπίτι με ανάλογα σκοτάδια. Δουλειά και δουλειές. Μαραθώνιος κανονικός. Αυτή ήταν ο κουβαλητής. Ο Ηρακλής είχε άλλα προγράμματα και βάρη. Βάρη από σίδερο, για να ασκείται. Να φουσκώνουν οι φλέβες, να φαρδαίνει το στήθος και οι πλάτες. Σήκωνε τα βάρη μουγκρίζοντας – «Βοηθά το μουγκρητό και στα βάρη και στο γαμήσι, αν δεν κατάλαβες...» διευκρίνιζε.

Φυσικά και καταλάβαινε. Κι αυτό και άλλα πολλά, που τα άφηνε όμως στην άκρη. Η μέρα της ξεκινούσε με τον κόκορα μιας γειτόνισσας. Στο δεύτερο «κικιρίκου» έβαζε τις κάλτσες. Στο τρίτο, άναβε τη μασίνα για το τσάι. Μέχρι κάποιος άλλος μερακλής κόκορας ν' αρχίσει το δικό του ρεσιτάλ, η Κατίνα βρισκόταν κιόλας στον δρόμο. Το σταθερό της ρολόι ήταν ο πετεινός της γειτόνισσας, που τους σκυλόβριζε κάθε τόσο, όταν ο Ηρακλής γαμοσταύριζε στεντορεώς στην αυλή.

Τα παιδιά τα αναλάμβανε η Φιλοθέη. Τις σφαλιάρες, ο Σούλης. Κι όσο κρατούσε το πρωινό πανηγύρι, ο

μικρότερος, ο Σους, γύριζε πλευρό για να θαυμάσει το κεντημένο από τη μάνα του εργόχειρο πάνω από το κρεβάτι. Πίσω από το έργο τέχνης άνθιζαν πέντε μεγάλα χρυσάνθεμα μούχλας. Σαν έργο, όμως, συνέπαιρνε το μικρό αγόρι, αφού παρίστανε ένα καταπράσινο λιβάδι με λαγούς να τρώνε άγριες φράουλες, ενώ μια πεντάμορφη βοσκοπούλα έπαιζε φλογέρα ξυπόλυτη, έχοντας το όργανο, λόγω κακοτεχνίας, χωμένο στον πισινό μιας προβατίνας.

Πόσα πράγματα δεν ονειρεύτηκε η Χαράλαμπος-Σους θαυμάζοντας τις καφετιές πιτσιλωτές γούνες των λαγών, τα πράσινα φύλλα του δάσους που πρόβαλλαν διστακτικά στη δεξιά άκρη, αλλά και τα χιονάτα καλοξυρισμένα πόδια της βοσκοπούλας... «Πάνω από διακόσιες μαλακίες τράβηξα μ' αυτήν την πουτανίτσα», καμάρωνε ο πρωτότοκος Σούλης.

Η Κατίνα δεν σπαταλούσε χρόνο στον δρόμο με καλημέρες. Άλλωστε δεν είχε ιδιαίτερες σχέσεις με κανέναν. Περπατούσε σαν αυτόματο κι έβαζε τα δυνατά της να σκέφτεται ευχάριστα πράγματα, όπως τον Ειρηνικό ωκεανό, που του είχε αδυναμία λόγω ονόματος. Ειρήνη ήταν και το όνομα της μάνας της. Ίσως, σε μια δεύτερη ζωή, αυτήν που διαφήμιζαν οι νεκρόφιλοι παπάδες της ενορίας τους, να έμπαινε σε ένα καράβι με φλοράλ πανιά, ραμμένα από τη μοδίστρα Πασιφάη –τα έργα και τις ημέρες της οποίας θα δούμε παρακάτω–, και να ταξίδευε με τις ευλογίες του Ειρηνικού σε χώρες που το όνομά τους άρχιζε από ιώτα ή γιώτα.

Για άγνωστους λόγους, λάτρευε τις λέξεις με το γιώτα μπροστά, σαν σημαιοφόρο γράμμα, όπως Ινδία, Ισπανία, Ινδονησία, Ιράν, Ιαπωνία, Ιρλανδία, Ιάβα Γκάρντνερ, αν και αυτή ήταν λίγο εξωτικό νησί και λίγο ηθοποιός του σινεμά. Την Ιάβα Γκάρντνερ της την είχε συστήσει η μοδίστρα Πασιφάη, που πότε πότε την έπαιρνε μαζί της στο σινεμά για να την επιμορφώνει. Παρακάτω θα δούμε ότι είχε τους λόγους της.

«Αυτά δεν είναι για μένα. Ποτέ δεν θα μπορέσω να ξεφύγω».

«Όλα μπορεί να συμβούν από στιγμή σε στιγμή», επέμενε η μοδίστρα ως πολύξερη και ως ελαφρώς θαυμάστρια των μυών του Ηρακλή.

Η Κατίνα ευχαριστιόταν με την Πασιφάη, γιατί ήταν ξανοιχτικός τύπος, καλή μοδίστρα και εχέμυθη. Η Πασιφάη ανήκε στο καθημερινό της δρομολόγιο, αλλά την άφηνε για το τέλος, όταν είχε ξεμπερδέψει με τα σπίτια όπου δούλευε, χειμώνα-καλοκαίρι. Είχε συνηθίσει πια, περπατούσε και εργαζόταν κάνοντας σκέψεις, καλές και κακές, αμίλητη και συνεπής με ό,τι καταπιανόταν.

Εκείνο το μαγιάτικο πρωινό όλα έδειχναν ωραία. Παντού πλανιόταν ένα σύννεφο τριανταφυλλένιας δροσιάς. Ο τρύγος των ροδοπέταλων είχε ξεκινήσει. Μάλιστα, τα τελευταία χρόνια, που τα κορίτσια της είχαν μεγαλώσει, πήγαιναν κι αυτά και βοηθούσαν στα χωράφια, για να εξασφαλίζουν ένα ταπεινό χαρτζιλίκι. Δεν ήταν δύσκολη δουλειά, αλλά ήθελε πλήρες δεκάωρο. Αν και το σχολείο δεν είχε τελειώσει ακόμη, τους έδιναν ειδική άδεια και δικαιολογούσαν τις απουσίες από τα μαθήματα. Τα

τριαντάφυλλα, όπως είπαμε, υποστήριζαν την οικονομία της Ροδόσταμης, και οι φτωχές οικογένειες υπολόγιζαν τα μεροκάματα τις μέρες του τρύγου.

Πρώτη στάση της, το σπίτι του φαρμακοποιού Πολύψυχου. Παιδιά δεν είχαν, είχαν όμως τρία σκυλιά που μαδούσαν ολόχρονα. Η Κατίνα μάζεψε τρίχες από παντού, μέχρι κι από το εικονοστάσι. Η κυρία Τιτίκα Πολυψύχου έπασχε από χρόνια κατάθλιψη και, με συνταγή γιατρού, κάπνιζε ασταμάτητα, για να βγαίνει από μέσα της μαζί με το ντουμάνι και η στενοχώρια. Ο καημός της ο μεγάλος ήταν που τα σκυλιά πεθαίνουν στα δεκαπέντε τους, ενώ η πεθερά της, που έκλεινε οσονούπω τα ενενήντα επτά, ετοιμαζόταν να πάει για τα ετήσια λουτρά της στο Σιδηρόκαστρο.

Η θλίψη της χειροτέρεψε με τη σκυλίτσα Λάικα, που έστειλαν οι Σοβιετικοί στο διάστημα, να περιφέρεται ολόμοναχη εις τους αιώνας των αιώνων. Ευαίσθητη στα περισσότερα γεγονότα που λάμβαναν χώρα στον πλανήτη, σερονόταν ολημερίς με ένα γαλάζιο πενιουάρ, κλαίγοντας για τα παιδιά της Ινδίας που υποσιτίζονταν αλλά και για συγγενείς που είχαν πεθάνει πριν από τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, αν και τους γνώριζε κυρίως από φωτογραφίες.

«Ακόμη δεν έχω ξεπεράσει τον χαμό του αρχιστράτηγου Παπάγου, Κατίνα».

«Έτσι είναι η ζωή, κυρία Τιτίκα. Τι να κάνουμε;»

«Σε λα βι... Σε λα βι...» ψιθύριζε όσο πιο τραγικά γινόταν η Πολυψύχου, υπενθυμίζοντας στην Κατίνα προτού φύγει –αυτό γινόταν καθημερινά– να ψάξει καλά τις γούνες των σκυλιών για τσιμπούρια. Καμιά φορά τής χάριζε

ένα μπουκαλάκι με γλυκερίνη για να μαλακώνουν τα χέρια ή καμιά Nivea περίσσευμα, εννοείται ληγμένη προ πολλού.

Δεύτερη στάση, η δημοδιδασκάλισσα κυρία Μερόπη Φούσκα, σύζυγος του «επιπολαίως αριστερού» Ιωακείμ Φούσκα, που διατηρούσε φροντιστήριο Μαθηματικών. Ο χαρακτηρισμός «επιπολαίως αριστερός», σύμφωνα με τα κιτάπια της Χωροφυλακής, σήμαινε ότι δεν ήταν ενεργός κομμουνιστής κι ότι δεν έκρυβε στο υπόγειο ασυρμάτους να στέλνει μηνύματα σε Εαμβούλγαρους κι άλλα καταχθόνια όντα που ζούσαν στο Σιδηρούν Παραπέτασμα. Στην πραγματικότητα, ο άνθρωπος ήταν απλώς αριστερών αποκλίσεων, αν και χωρίς να εκδηλώνεται.

Αυτά την Κατίνα δεν την αφορούσαν. Ούτε είδε ούτε άκουσε ποτέ τίποτα μεμπτό, πέρα από τη δασκαλίστικη γκρίνια για τους μαθητές Γαργάρα – με εξαίρεση τη Φιλοθέη, που την χαρακτήριζε «αξιαγάπητα αφηρημένη». Για τον Σούλη ό,τι και να έλεγε ήταν λίγο.

«Είναι έτοιμος για καβγά, Κατίνα, και λυπάμαι που το επισημαίνω, αλλά μακάρι να έχετε καλά ξεμπερδέματα μ' αυτό το αγόρι. Δέρνει όποιο παιδί δεν γουστάρει, κλέβει σβηστήρες και ξύστρες και πέρδεται αδιαφορώντας πλήρως για τις συνέπειες. Αν δεν επενέβαινα, ο διευθυντής θα τον είχε στείλει στο αναμορφωτήριο Τσοτυλίου. Συμμαζέψτε τον».

Η Κατίνα σιωπούσε. Τα ήξερε, αλλά τι μπορούσε να κάνει; Ευτυχώς που, κουτσά στραβά και με κάμποση καθυστέρηση, ο Σούλης πήρε με ένα εφτάρι το απολυτήριο του Δημοτικού και εργαζόταν έκτοτε στο γαλοπουλάδικο – ας είναι καλά ο Δήμαρχος Τούβλος!

Στο σπίτι των Φούσκα οι δουλειές ήταν συγκεκριμένες: έβαζε μπουγάδα, την άπλωνε, ξεσκόνιζε μια βιβλιοθήκη κι ένα ραδιόφωνο σε μέγεθος μπαούλου και μετά έκανε με μεγάλη επιμέλεια σίδερο, γιατί ο Μαθηματικός κύριος Ιωακείμ ήθελε την τέλεια τσάκιση στα σώβρακα. Αυτή ήταν όλη κι όλη η ιδιοτροπία του. Αν είχαν περισσευούμενο φαγητό, η κυρία Μερόπη της το έβαζε μαζί με φρούτα σε ένα σεφερτάσι.

Τρίτη στάση και πιο ζόρικη, το πατρικό σπίτι του Δημάρχου Ερμόλαου Τούβλου. Εκεί ζούσε η μητέρα του που υπέφερε από αρθριτικά, ρευματισμούς και άλλα νοσήματα ήσσανος σημασίας, όπως μια «εκ περιτροπής δυσκοιλιότητα». Η Κατίνα μαγείρευε για τη γηραιά κυρία Γλυκερία Τούβλου ελαφριά φαγητά, μόνο με ελαιόλαδο, και ποτέ ρύζι. Πέρα όμως από μια βασική καθαριότητα, κάποιος γιατρός –ιατροφιλόσοφος, για την ακρίβεια– της είχε συστήσει να κάνει καθημερινά χορευτικές ασκήσεις, απαραίτητες για τα σκελετικά της προβλήματα.

«Μητέρα, πρέπει να εφαρμόσετε τη συμβουλή του», επέμενε ο Δήμαρχος.

Και την εφάρμοσε μαζί με την Κατίνα και ένα παλιό αλλά εν λειτουργία γραμμόφωνο, που κάποτε αποτελούσε το απόλυτο σύμβολο ποιοτικής διασκέδασης στο σπίτι τους. Σε ένα ντουλάπι που μύριζε ναφθαλίνη, ιώδιο και λικέρ βύσσινο, αναπαύονταν καμιά τριανταριά θεόβαρες πλάκες γραμμοφώνου των εβδομήντα οκτώ στροφών. Η θεραπεία, λοιπόν, γινόταν με αυτές τις πλάκες στο σαλόνι. Η Κατίνα, αφού συμμάζεψε το υπνοδωμάτιο και την κουζίνα, έβαζε προσεκτικά τις πλάκες που είχε διαλέξει η κυρία Τούβλου στο γραμμόφωνο με το ενσωματωμένο

ηχείο –εξ Αμερικής φερμένο, μαζί με τις πλάκες– κι άρχιζαν τον χορό. Προχωρούσαν ανάλογα με τα κουράγια της γηραιάς κυρίας, πάντα με ένα αργό καλαματιανό πρώτα για προθέρμανση.

«Πήγα προχθές στον ποταμό
να λούσω τα μαλλιά μου
μα ήταν κρύο το νερό
και πόνεσε η κοιλιά μου.
Δεν είναι ο πόνος της κοιλιάς,
είναι που δεν με αγαπάς.
Δεν είναι ο πόνος της κοιλιάς,
είναι που είσαι μπαγλαμάς».

«Πώς τα πάμε, κυρία Γλυκερία μου;» ρωτούσε η Κατίνα, που έσερνε τη γραία σαν σακί με πατάτες.

«Πονάω στη μέση, αλλά πρώτα η θεραπεία. Άντε, βάλε και την άλλη πλάκα, Κατίνα μου».

Έμπαινε με πολλά χρατς χροuts και η δεύτερη πλάκα, που θύμιζε κι αυτή κάτι σε δημοτικό...

«Η πιο ωραία του χωριού,
η πιο ψηλή κι αφράτη,
αντί για άντρα έβαλε
έναν γάιδαρο στο μάτι.
Μάτσα μούτσα το γαϊδούρι,
τι το φιλάς, καλέ, στη μούρη
και στον λαιμό του βάζεις γούρια,
να το ζηλεύουν τ' άλλα γαϊδούρια...»

Η μάνα του Δημάρχου έκανε πέντε βήματα και δέκα στάσεις, αλλά δεν έχανε το κέφι της. Μάλιστα προέτρεπε και την κατάκοπη Κατίνα να φωνάζει «Όπα... όπα» και «Κάτω τα φαρμάκια...».

«Βάλε, Κατίνα μου, και το τανγκό...»

Έβαζαν και το τανγκό, που είχε ταγκιάσει από την πολυκαιρία. Αγκάλιαζε η Κατίνα την κυρία Τούβλου, που ήταν έτοιμη να σωριαστεί, και χόρευαν κάνοντας σημειωτόν, σαν να έσκαβαν το πάτωμα τραγουδώντας. Γιατί, με τόσες θεραπείες, είχαν μάθει κουτσά στραβά και τα λόγια...

*«Χορεύουμε τανγκό,
ερωτικό με πάθος.
Ο έρωτάς μας ήταν
ένα τεράστιο λάθος.
Μα όσα λάθη κάναμε
κι όσα θα 'ρθούν ακόμα
εμείς θα τα γιατρέψουμε
μ' ένα φιλί στο στόμα».*

«Κατίνα, Κατίνα, μου ήρθαν... Τρέχα!»

Με τα κούνα κούνα και πέρα δώθε, τα ακατάδεχτα έντερα της κυρίας Τούβλου λειτουργούσαν επιτέλους – ήταν αλλεργική στο τριαντάφυλλο γλυκό– και, μισοχασμένη, την κάθιζε στη λεκάνη, γιατί το πατρικό του Δημάρχου είχε εξαρχής αποκηρύξει το αλά τούρκα αποχωρητήριο.

Η συνέχεια γνωστή και μη εξαιρετέα. Νέα μπουγαδιάσματα και μπανιαρίσματα, για να 'ρθει στα συγκαλά της η κυρία Τούβλου μετά τους χορούς.

«Την ευχή μου, Κατίνα...»

Έπαιρνε την ευχή της η Κατίνα και, δειλινό προχωρημένο πια, τραβούσε για την Πασιφάη. Εκτός από ευχή δεν απαιτούσε τίποτ' άλλο, γιατί, ως οικογένεια, ήταν καταυποχρεωμένη στον Δήμαρχο.

«Μη μάθω ότι πήρες λεφτά, θα σε σκίσω στα δύο!»

Ο Ηρακλής μπορεί να χαρτζιλικωνόταν από τον Ερμόλαο Τούβλο για τις ξεχωριστές του υπηρεσίες, αλλά έπρεπε να δείξουν και λίγη ευγνωμοσύνη. Κι επειδή ο ίδιος βρισκόταν συνήθως σε εντατική προπόνηση, την ανταποδοτική ευγνωμοσύνη την χρεωνόταν η Κατίνα, κι ας την έσφαζε η μέση της μετά από τόση ορθοστασία συν τους χορούς.

Η Πασιφάη ήταν, ας πούμε, η μικρή όαση της ημέρας. Πολυάσχολη, μεγαλοκοπέλα, με ωραία πιασίματα που αυξάνονταν λόγω ηλικίας και βουλιμίας, ήταν μια από τις πρώτες μοδίστρες στη Ροδόσταμη. Άτυχη με τους άνδρες –δύο αρραβώνες της πήγαν κατά διαόλου– δεν το έβαζε όμως κάτω, γι' αυτό και περίμενε πώς και πώς την Κατίνα, να βρουν άκρη στα ιερογλυφικά του φλιτζανιού.

«Μην τα παίρνεις σοβαρά, Πασιφάη. Ποια θαρρείς πως είμαι, δα; Στύβω η έρμη το μυαλό μου».

«Μην υποτιμάς τον εαυτό σου. Κόψε αυτήν τη συνήθεια. Μια χαρά τα λες, αλλά τι να σου κάνω που σε καπέλωσε η μετριοφροσύνη από τις έγνοιες», την ενθάρρυνε η μοδίστρα, στολισμένη μονίμως με μεζούρες γύρω από τον πλαδαρό της λαιμό, πολύχρωμες κλωστές συν μια πελότα με καρφίτσες, έργο ενός φυλακισμένου εξαδέλφου στις φυλακές της Αίγινας.

«Μα ειλικρινά τα πιστεύεις αυτά που σου λέω;...»

«Πιστεύω στον καφέ και στο ένστικτό σου. Εσύ, για να παντρευτείς κοτζάμ Ηρακλή με το κοτζάμ-μην-πω και μας ακούν και οι βοηθές μου, κάτι παραπάνω ξέρεις, Κατινάκι μου».

«Ξέρω... την τύφλα μου τη μαύρη».

Η Κατίνα ήθελε να ανοιχτεί και να φωνάξει πως δεν πίστευε πια ούτε τη σκιά της, αν υποτεθεί πως είχε σκιά. Σιχαινόταν τους παπάδες με τα μυστηριώδη εκκλησιαστικά λόγια για αποκατάσταση των αδικημένων και για το ότι κάποια μέρα θα εκστασιαζόμασταν από την υπερβολική δόση δικαιοσύνης. Τα έλεγαν βέβαια με τόσο ανόητα εμπύρετο τρόπο, που τελικά μέσα της έφταναν ακυρωμένα. Έτσι απομακρύνθηκε αρκετά από τη θρησκεία και τώρα η Πασιφάη την έβαζε να παίζει ρόλο μάντισσας.

«Άντε, βάλε να τον ψήσεις τον ρημαδοκαφέ».

Η Πασιφάη την έπαιρνε στην κουζίνα, να μη βλέπουν φλιτζάνια και καφέδες οι μαθητευόμενες. Σ' αυτά ήταν πολύ αυστηρή. Απαιτούσε ωράριο κανονικό, λίγα λόγια και αφοσίωση στο βελόνι. Όταν ολοκλήρωναν την εκπαίδευση, θα τους παρέδιδε την περίφημη «κοπτική», για να ξανοιχτούν πια με τα δικά τους φτερά. Για να ξυπνούν και να μη χαζολογάνε, τις έβαζε να τραγουδούν όλες μαζί τραγούδια που μιλούσαν για φορέματα. Μοδιστρικά άσματα. Όπως το σουξέ

*«Το καινούριο σου φουστάνι
σαν περιγίπισσα σε κάνει...»*

αλλά και το δημοφιλές

«Φουστανάκι με καρό
κι από μέσα απ' το φουρό
κι από κάτω απ' το φουρό
τι κορμάκι λυγερό!»

Συνήθως τελείωναν με το «Φούστα κλαρωτή και γαρίφα-
λο στ' αυτί». Η Πασιφάη, επειδή ήταν συναισθηματικός τύ-
πος, τότε τότε τραγουδούσε σόλο το δραματικό ασματίδιο:

«Με το άσπρο σου το νυχικό
μάτωσε η καρδιά μου
γιατί είναι άλλος ο γαμπρός
κι όχι η αφεντιά μου».

Τέλειωνε με βαθύτατους αναστεναγμούς, αλλά σε λίγο
ξεκαρδιζόταν πάλι στα γέλια για ασήμαντα πράγματα.

Με την Κατίνα έπαιρνε μια ανάσα, το φλιτζάνι έδειχνε
παράλογες υποσχέσεις που την διασκέδαζαν, ενώ μέσα
από το μαύρο έλος του ντελβέ ξεπηδούσε τότε ένα γράμ-
μα, τότε ένας καβαλάρης «σταράτος» και τότε κάποια
δαχτυλίδια που έψαχναν διακαώς δάχτυλα.

Αν και η Πασιφάη τελευταία συνήθιζε να γίνεται πα-
ραπάνω φορτική για πολύ προσωπικά θέματα, που την
Κατίνα την αηδίαζαν, της έκανε το χατίρι.

«Για πες μου, φυσικά μεταξύ μας, πόσο θερμός είναι ο
Ηρακλής σου; Γιατί οι σύζυγοι στα εκτός οικίας μεγαλουργούν, αλλά στα εντός... χάλια μαύρα».

Ήθελε λεπτομέρειες πικάντικες, οπότε η Κατίνα παρέ-
βλεπε την κούρασή της και εφεύρισκε φανταστικά ερωτικά

τερτίπια. Εκείνο το απόγευμα, πώς της ήρθε, ξεστόμισε πως ο παλαιστής σύζυγος την έβγαζε στην αυλή μες στα άγρια μεσάνυχτα μόνο με την κιλότα, την ακουμπούσε στη μουριά και προχωρούσαν στο παρασύνθημα.

Η Πασιφάη, με διεσταλμένες τις κόρες των ματιών της, αναζητούσε και τους υπότιλους:

«Και τι λέει; Δεν το κάνετε, βέβαια, στα μουγκά...»

«Όχι. Αν κι έχω τον νου μου μην ξυπνήσουν τα παιδιά και η γειτόνισσα που μας καταριέται συνέχεια, τον ακούω να μουγκρίζει μέσ' απ' τα δόντια του "Γαμώ τη μουριά, γαμώ και σένα" ή κάτι τέτοιο. Αμάν, βρε Πασιφάη, τι μου βάζεις να λέω».

«Καλέ, για να περνά η ώρα... αλλά μπράβο του».

«Τι μπράβο του...»

«Για τη μουριά. Έχω ακούσει πολλά τόσων χρόνων μοδίστρα, αλλά για μουριά πρώτη μου φορά...»

Κι επειδή το πρώτο φλιτζάνι είχε βγει κάπως νεροουλό, η Πασιφάη ξανάβαλε το μπρίκι με ενισχυμένη δόση καφέ.

«Κορίτσια, μην τεμπελιάζετε. Ελάτε, πιάστε το τραγούδι να ξυπνήσετε...» Είχε και την έγνοια των μαθητευομένων, αλλά το φλιτζάνι θα το μελετούσαν πού ο κόσμος να χαλάσει.

Τα ταλαίπωρα μοδιστροκόριτσα ξεκίνησαν να τραγουδούν ανόρεχτα:

*«Μια μοδιστρούλα που πήγαινε για πρόβα
ήταν ωραία και μελαχρινή
μα εγώ ο μάγκας, για να την πειράξω,
"Τα φιγουρίνια σάς πέσαν, δεσποινίς"».*

Η Κατίνα βρήκε στον ντελβέ λεφτά, ένα μικρό ταξίδι, πολλές στενοχώριες κι άλλες τόσες χαρές, συν ένα δέμα από κάπου... Αυτό που απέφυγε να πει ήταν πως στον πάτο του φλιτζανιού είδε κάτι που έμοιαζε με θάνατο. Σκοτείνιασε όμως.

«Τι συμβαίνει;» ανησύχησε η Πασιφάη.

«Τι να συμβαίνει, βρε Πασιφάη. Η κούραση...»

Τέλος καλό, όλα καλά. Το φλιτζάνι φανέρωνε ευχάριστα, συναντήσεις με μελαγχρινούς και ονόματα που άρχιζαν από κάπα. Έμεινε ευχαριστημένη η μοδίστρα σε γενικές γραμμές, της πάσαρε κι ένα τάλιρο, «έτσι, για το καλό», και πήγε μέσα στο ατελιέ να ελέγξει τα γαζώματα στο μαντό της συζύγου του οδοντιάτρου Κροταλία.

Η Κατίνα, που είχε κιόλας αργήσει, σηκώθηκε να φύγει. Μα τότε κατάλαβε πως τα φλιτζάνια είχαν μπερδευτεί και πως τόση ώρα «διάβαζε» το δικό της φλιτζάνι. Της κόλλησε το αγριευτικό σημάδι που είδε στον ντελβέ, αν και δεν πίστευε σε τέτοιες κουταμάρες. Κι όμως, ο θάνατος της σφηνώθηκε στο μυαλό σαν ζεματιστό καρφί. «Άντε και στον διάολο, ηλίθια...» καθησύχασε φωναχτά τον εαυτό της.

«Μόνη σου μιλάς, καημένη;» γέλασε ακούγοντάς την η Πασιφάη. Και, γενναιόδωρη ως συνήθως, της είπε να στείλει τον μεγάλο της γιο, τον Σούλη, να του πάρει μέτρα, γιατί είχε βρει κάτι περισσευούμενα υφάσματα. «Νεαρός είναι, Κατίνα. Πρέπει, σαν παλικαράκι, να είναι καλοντυμένο. Δώρο από τη δεσποινίδα Πασιφάη να του πεις. Μην το ξεχάσεις. Θα τον περιμένω».